

uitgave 12 - 2020

online

KUNST

magazine

Museum Kranenburgh in Bergen (NH)

Het leven van de kunstenaar Tejo van Huet

Waarom kunstenaars doodsbang zijn om rijk te worden

6 Het leven van de kunstenaar
Tejo van Huet

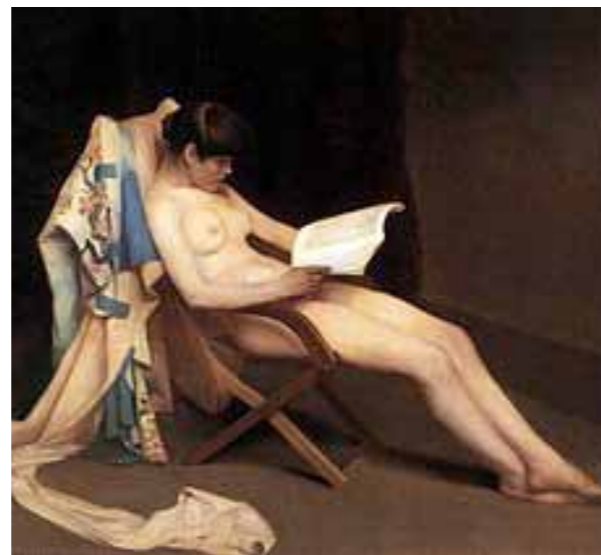
14 Kunstmaand Ameland

28 De onderling verbonden energiestroom

10 Inspiratie uit menselijke vorm

16 Lezende vrouw in de kunst

online KUNST magazine

*onlinekunst*magazine is een initiatief van Artvices. Zij wil kunstliefhebbers met kunst(enaars) in contact brengen en dat doet zij door middel van de website *onlinekunstenaars*, dit magazine, het *onlinekunst*boek en de App *onlinekunstenaars*.

*onlinekunst*magazine verschijnt vier keer *per jaar*.

Aan dit nummer werkten mee:
Tineke van Laarhoven
Angelica Obino
Arnoud van der Valk
Elisabeth Welbergen
Annica Delfos
Hansje Cozijnsen
Ketlin van Esschoten
Maaïke Elise van Steenis
Museum Kranenburgh
Patrick Lijdsman
Werkplaats Diepenheim
Joke van Wolf (Trouw)
Susanna Bauer

online KUNST magazine

Caught by Inner Reality
Dit kunstwerk is van Fred Boven. Meer info: [klik hier](#)

INHOUD

- 4 Tineke van Laarhoven
- 6 Het leven van de kunstenaar Tejo van Huet
- 10 Inspiratie haal ik uit de menselijke vorm
- 12 De onderling verbonden energiestroom
- 14 Kunstmaand Ameland
- 16 Lezende vrouw in de kunst
- 20 Zoektocht naar vergankelijkheid en indentiteit
- 22 Waarom kunstenaars doodsbang zijn om rijk te worden
- 24 Museum Kranenburgh in Bergen (NH)
- 26 Kunstenaarswerkplaats
- 28 Basement Press Diepenheim
- 30 Het is fris, klam en geluid komt nauwelijks binnen
- 32 Wat je al niet met bladeren kunt doen
- 35 Gezien op de sociale media
- 36 Nieuw bij www.onlinekunstenaars.nl

4

Tineke van Laarhoven

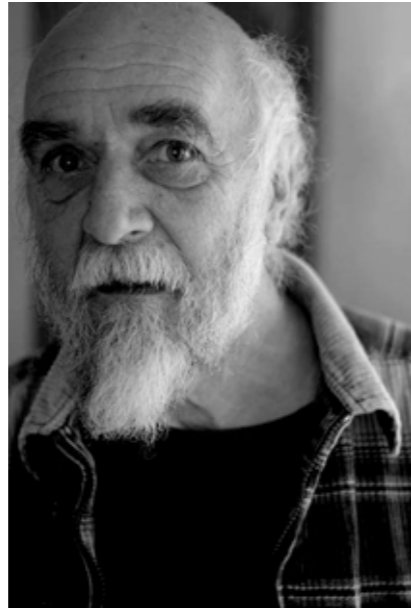
Het werk gaat over verschillende lagen in mezelf: de vrijheid en grootsheid van de geest, de nuances en subtiliteit van de gevoelswereld (maar ook de uit gekwetstheid voortkomende heftige emoties) en de fysieke realiteit van onszelf en de wereld om ons heen. In mijn zoektocht probeer ik als die aspecten op een lijn te krijgen. In het werk komen die verschillende lagen terug in de combinatie van vorm, expressie en materialen.

Verschiede opleidingen op het gebied van psychologie, esoterie en sjamanisme hebben ertoe geleid dat kunst voor mij sterk verbonden is met de mystieke en onbewuste lagen van het bewustzijn.

Voor mij is kunst de drager van mijn -naar binnen gerichte- speurtocht naar vrijheid en authenticiteit.

Meer info: [klik hier](#)

5

Het leven van de kunstenaar Tejo van Huet

Tekst: Angelica Obino (februari 2020)

Ik zou moeten zeggen waarom ik eigenlijk een kunstenaar ben en al dat linnen vol schilder, dan zou ik zeggen: ik schilder omdat ik geen staart heb om mee te kwispelen.

Hermann Hesse - Rosshalde

Dit zei Tejo van Huet 27 mei 2019 tegen mij tijdens het beschouwen van een van zijn schilderijen. Tejo van Huet was een van de laatste Mohikanen, een man van de hippie tijd. Hij werkte ooit samen met de redactie van Bress en Simon Vinkenoog. Zat middenin de hulpverlening scène op het moment dat alles veranderde gedurende de turbulente jaren 70 en 80 van de vorige eeuw. Geboren en getogen in het Arnhem van na de tweede wereldoorlog met een orthodoxe joodse grootvader die hem meer beïnvloedt heeft dan hij ooit heeft kunnen bevatten, maar die al snel van het levenstoneel verdween. Een harde jeugd in armoede en oprechte burgermans geest, die niet aan hem besteedt bleek. Hij was een Einzelgänger pur Sang, iemand die erudiet geboren was en die een zware dobber had aan autoriteit. Autoriteit was voor de onvermogenen vond hij. En het leven was een avontuur waarin hij nooit een recht pad koos maar zich een weg baande als een onschuldig kind. Vrouwen speelden een grote rol in de routeplanning van deze zachtmoedige maar ook eigenzinnige man. Toen ik hem 15 jaar geleden leerde kennen, toen was hij al met "pensioen", na

de laatste boekenwinkeltjes, de tarot cursussen, de tantra workshops en de werkzaamheden als begeleider in de geestelijke zorg (het woord gehandicapt paste hij alleen maar toe op te goed aangepaste mensen) schilderde hij en schreef hij omdat dit altijd al zijn eerste natuur was geweest.

Die Menschen kennen den Nutzen
des Nutzlosen nicht.

Martin Buber

Ondanks dat hij nooit een kunstacademie van binnen heeft willen bekijken zag hij zichzelf als kunstenaar. In een youtube filmpje verklaart hij ook waarom. Tejo's afkomst uit de Oost Europese Joodse traditie en zijn kennis van de literatuur heeft niet alleen zijn gedichten vorm gegeven maar zie je ook terug in zijn schilderijen.

Tejo's werk was niet bedacht of gesoigneerd. Het was raakbaar en zo zuiver als een kind maar ook gelaagd met de sluiers over de oorsprong van de mens heen gelegd. Hij gebruikte alles wat los en vastzat om te werken; wattenstaafjes bij gebrek aan penselen, koffie bij gebrek aan inkt. Mengde als een ware heksenmeester was met vermalen potloden en bizon kit doorelkaar en zowaar werd het "wat". Hij schilderde op oude schoolplaten; een marmerentegel; een stuk afgedankt hout, een spiegel, een dakpan of op een metalendeel

van een aanrecht. Zijn installaties creëerde hij uit kringloopmateriaal.

In de hedendaagse kunstwereld dient alles te zijn voorzien van concepten en is esoterie en spiritualiteit een blasfemie voor oog en oor. Maar Tejo had een grote voorliefde voor Chagall waarbij hij graag zijn woorden aanhaalde: "In de kunst en in het leven is alles mogelijk, als het op de liefde gebaseerd is. Hij was wars van instituties en gaf zich over aan intuïtie. Als voorstander van de langzame tijd deed soms jaren over 1 schilderwerk; waarbij het in de loop der tijd transformeerde in iets totaal anders. Ik stond vaak voor een van zijn werken waar hij op dat moment geheel in verdween en zag dan hoe hij laag na laag de inhoud transformeerde. Er kwam meer licht in of meer diepte of er kwam

opeens een figuur aan het licht. Hij was een moderne Magiër een oude Rebbe naar gelang de inhoud van zijn werk. De laatste jaren bouwde hij onder mijn invloed opeens ook installaties waar hij diverse elementen in samenbracht. Elementen die hij overal en nergens vond of kreeg en tot wonderbaarlijke effecten wist te brengen. Altijd vol muziek en licht en beweging. En altijd vol eenvoud. Hubris dat wat wij als zogenaamde Kunst kenners met een grote K veroorzaken door het benoemen en het predestineren van dat wat wij vinden dat onder een definitie van Kunst past. Al het andere is Outsider Art. Ik ben van mening dat kunst een onstuitbare drang is die ieder mens kan bezitten. Het tot uiting brengen van die drang in welke vormverschijnselen dan ook kan kunst genoemd worden. Of dat nu in muziek, literatuur, of de schilderkunst of de beeldhouwkunst of de installatie of video kunst is. Het is kunst al heeft men geen stap over de drempel van een belerend kunst instituut gezet. Natuurlijk kunnen we beargumenteren dat dan er een zekere mate van ontwikkeling ontbreekt of dat het schort aan

zijn oeuvre zijn zeer welkom. Neemt u Alstublieft via de redactie van dit magazine contact op.

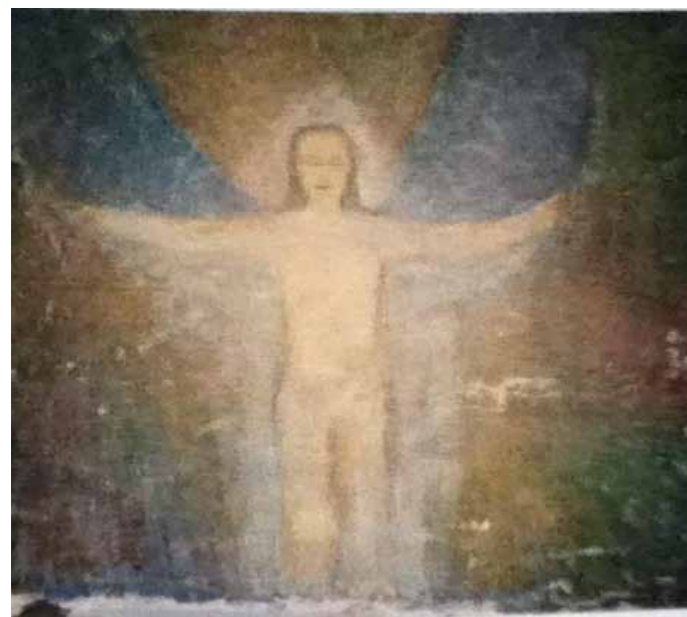
www.parool.nl/kunst-media/het-jaar-in-kunstlijstjes-onze-zielen-werden-weer-verrijkt~b4dbad34/?referer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F

www.youtube.com/watch?v=B5mbDYntIaI

trillende vloeiende genegenheidsdraden

*als je wilt-
het verbond, of verband tussen ons, jij en ik, is
niet zo zeer
het kijken maar zien van de meestal toevallig
lijkende om
standigheden, jij bijvoorbeeld was hier nog niet
eerder, en ik
zou hier niet hoeven zijn, en jij, je verwacht
niets en dat is het dan
ook, niets, ik heb geen boodschappen, en jij
hoeft ze niet te doen,
is dit vrijblijvend genoeg voor jouw blijvende
vrijheid, wil je zien
of deed je dat al, kijk dan eens rustig, of
onrustig, wat je wilt naar
de lichtgevende afbeelding, ik weet dat het
leven als een ballingschap mag worden opgevat,
het zwijgen, ons zwijgen wordt verbroken,
en wanneer het spreken is gedaan volgt er
opnieuw stilte.
vrede zij met alle wezens groet*

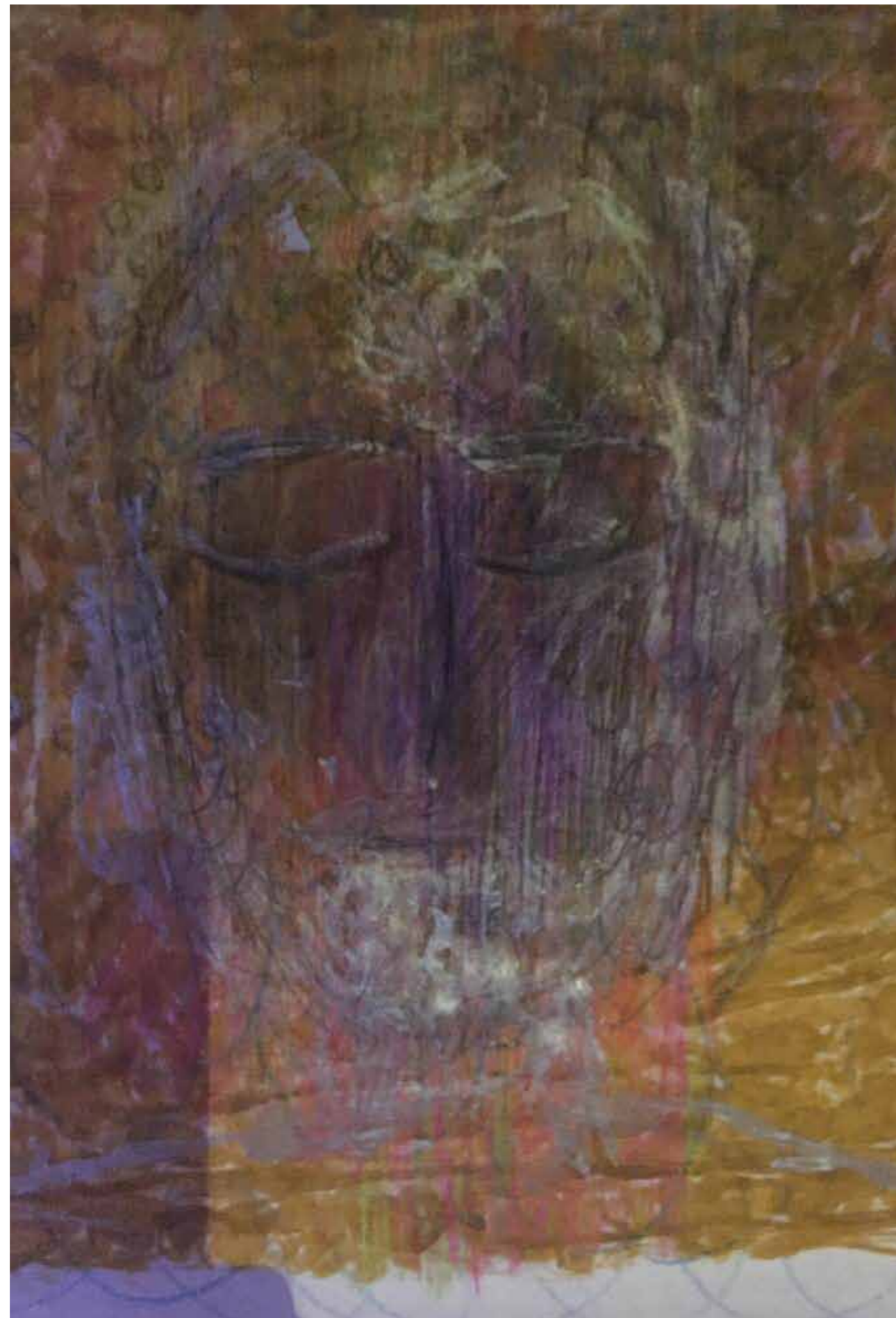
Tejo van Huet

technieken of wetmatigheden waar we oog voor hadden kunnen hebben mits we de heilige regelen van de leer hadden weten te volgen. Maar dan ontbreekt er soms iets heel belangwekkends. En dat is in mijn ogen de ziel van de kunst. Men heeft door dedain omtrent dat wat wel en niet tot kunst behoort al menigmaal een kunstenaar vermoord. Ik wil graag een klein citaat voeren uit het artikel uit het parool waar ik hieronder naar verwijs :“Voor alle duidelijkheid. “Kennis kan een muur worden die schoonheid aan het oog onttrekt,” zegt Wertheim ergens. En even later: “Het laatste wat ik wil is dat jullie aan het denken worden gezet.”

Post Scriptus;

Tejo's verzameling werken zijn op dit moment opgeslagen; Zijn wens was dat het zou worden beheerd en geexposeerd in de geest van schoonheid en deelzaamheid. Alle ideeën voor de toekomst van

inspiratie haal ik uit de menselijke vorm

Mijn naam is Anita Salemink, ik ben geboren in het dorpje Groessen bij Arnhem. Vanaf mijn zevende tot mijn zeventiende jaar heb ik met ons gezin in Ierland gewoond. Bij terugkomst naar Nederland moest ik opnieuw de Nederlandse taal leren. En dat terwijl

ik in de examenklas van de Havo zat! Gelukkig ben ik toch geslaagd en daarna naar de Hogeschool voor de Kunsten (ArtEz) in Arnhem gegaan. De laatste jaren heb ik met verschillende groeps- en solotentoonstellingen meegedaan, zoals Huntenkunst, Galerie Klas Vijf, Art Arnhem. Ook heb ik mijn miniaturen geëxposeerd in de kleinste galerie van Nederland, Galerie Urinoir Bezet. Werkstukken van mij zijn opgenomen in privé kunstverzamelingen in Europa en de VS.

Mijn werk bestaat vooral uit aquarellen en tekeningen. De inspiratie daarvoor haal ik uit de menselijke vorm. Ook maak ik miniaturen geïnspireerd op het Bijbelse verhaal van de schepping, waaraan ik een eigen draai probeer te geven. In mijn werk probeer ik antwoorden op levensvragen

te vinden. In bijgaande serie portretten probeer ik ons geweten in de gezichten van de kinderen te weerspiegelen. Ik maak aquarellen en tekeningen op papier of doek. Soms combineer ik verf en grafiet, en soms verwerk ik droogbloemen in mijn tekeningen.

De pracht van het menselijk lichaam met de structuur van het bottenstelsel fascineert mij. De skeletvorming van organisch materiaal in bijvoorbeeld bladeren en takken vind ik tevens erg boeiend. Ik gebruik een medisch skelet die ik in diverse poses plaats. Daarnaast werk ik naar foto's. ik fotografeer gevonden dode insecten, en gebruik foto's die ik op internet of in boeken en kranten vind.

www.anitasalemink.nl
www.saatchiart.com/salemink

Tekst: *Arnoud van der Valk*

De Hoofddorpse
Kunstenares Nicole
Cijns staat bekend
om haar abstracte
werk en ingebeelde
landschappen,
grotendeels met be-
hulp van een proces
dat ze bedacht met
vezels, specie, stof,
papier, acrylverf en
andere gemengde
media.

Nicole Cijns

De onderling verbonden energiestroom

Het begon met een doos met potloden die ze van haar broer kreeg, dat was het moment waarop de passie voor kunst toesloeg. Met lagen werken, kleuren combineren en uiteindelijk schilderen serieuzer nemen.
Nu, jaren later, is Nicole Cijns een professionele kunstenaar. Zij werkt graag in collecties zoals: NATUUR SCAPES, een ode aan de Etherische, Magische tonen en stemmingen van de natuur. CASCADING LIGHT, een Magische energie die naar beneden en naar boven stroomt in een wassing van kleur die inspireert en verlicht. Al deze schilderijen kunnen verticaal en horizontaal worden opgehangen en tonen de onderling verbonden energiestroom tussen alle levende wezens op aarde.
FLORIALY, Expressieve en dynamische schilderijen vol kleur, leven, belofte en overvloed. Het symboliseert de mogelijkheid om opnieuw te beginnen, om dromen te laten bloeien en te dansen. Niet het verhaal van de bloem is belangrijk maar het verhaal van het leven, liefde en energie. Zij hergebruikt hierbij haar gestolde plakaten verf door ze in een Collage op het doek te verwerken! Nicole heeft een voorliefde voor de kleuren Paars, Lila en Aqua maar sinds kort experimenteert ze met de kleuren geel en rood in een zachte vorm, dat dan weer wel.
Zij werkt intuïtief zonder vooropgezet plan en heeft

haar eigen vorm van Techniek, Stijl en Uitvoering gevonden.
Voor de focus zet zij vaak dramatische Keltische muziek op en ook Filmmuziek geeft haar inspiratie. Sinds kort is zij met 3D kunst gestart in Vilt dat zij ook weer verwerkt tot Sculpturen vanuit de natuur zoals Paddenstoelen.
Haar werk wordt tentoongesteld en is verkocht in Europa, Azië en Amerika.

Meer info: <https://nicolecijns.com>

Tekst: Elisabeth Welbergen

Kunstmaand Ameland

Dagboek van de artistiek leider van 'Kunstmaand Ameland': *Annica Delfos*

24 september 2019.

Vandaag voor het eerst naar Ameland. Met de trein van Den Haag naar Leeuwarden, daar word ik opgehaald door de voorzitter van Kunstmaand Ameland en iemand van de selectie commissie. Het gesprek in de auto is ontspannen, veel gesproken over duurzaamheid. Ameland is daarin heel vooruitstrevend. Ik leer meteen ook over de geschiedenis van Ameland, ooit een vrijstaat... Met de snelboot zijn wij gauw aan de overkant. Na een heel interessante en leuke ontmoeting met het bestuur, ben ik benoemd tot artistiek leider voor drie jaar, start januari 2020. Wauw, wat een eer! Artistiek leider van dit geweldige evenement: 1 eiland, 30 dagen, 40 locaties en 100 kunstenaars uit Nederland, Duitsland en de Scandinavische landen.

24 oktober 2019

Naar Ameland om 'mee te lopen' met Kunstmaand 2019'. Ik wil alles zien, alles beleven. Hoe gaat de opbouw? Wie werkt allemaal mee? Hoe is de stemming op het eiland? Zoveel vragen...

28 oktober 2019

Het opbouwen begint. Van kantoor hoor ik dat Gitte, de artistiek leider, bezig is in Hollum. Ik wil haar graag ontmoeten, met behulp van google maps rijd ik naar Westerlaan kerk in Hollum. Daar is de kunstenaar Herman van Hoogdalem (samen met een Kunstmaand vrijwilliger) bezig met het installeren van zijn project Dementie/Euthanasie. Gigantische aquarel portretten, en films van interviews met familieleden. Indrukwekkend werk. Gitte komt binnen, na een kort gesprek met de kunstenaar, verlaten wij samen de kerk. De rest van de dag achtervolg ik haar naar verschillende locaties.

Kunstenaars, leden van de selectie commissie en vrijwilliger, iedereen is bezig om een mooie kunstmaand te maken.

29 oktober 2019

Gesprekken met kunstenaars en helpen waar het nodig is. Raar, maar ik voel mij al helemaal thuis op Ameland. Vanmiddag komt de Leeuwarder Courant, interview, ook met mij, en foto's.

31 oktober 2019

Van Buren naar Nes en dan naar Hollum en Ballum. Laat in de avond hebben wij nog textiel werk gehangen van de Noorse kunstenaar, Kristine Fores, en schilderijen van de zweed Anders Göransson in de Kerk in Nes. Morgen is de opening en wij hebben nog steeds heel veel te doen. (Grappig, het voelt al als wij).

1 november 2019

Iedereen werken keihard. Gitte en ik helpen Hannah Kockx met het hangen van haar grafiek, daarna een praatje met Carola Mokveld over haar demonstraties. Tien minuten voor de aanvang van de opening komen wij aan bij Ameland State. Een werk van Björn Carlén is gekozen voor op de grote titel/ thema-banner. Het is heel druk met genodigden en kunstenaars. Na de speech van directeur Pieter Smit is er een dans optreden van twee jonge vrouwen, past goed bij het thema: In Beweging. Kunstmaand 2019 is geopend!

Morgen een vergadering en daarna naar huis. Over anderhalve week kom ik terug: Dan wil ik de kunst en de installaties bekijken. Met suppoosten praten. Hoeveel bezoekers zullen er zijn? Podiumkunst bezoeken en...

www.kunstmaandameland.com
www.instagram.com/annicadelfosontrack/

Lezende vrouwen in de kunst

Tekst: Hansje Cozijnsen, Januari 2020

Dit wordt ons niet ontnomen: lezen
en ademloos het blad omslaan,
ver van de dagelijksheid vandaan.
Die lezen mogen eenzaam wezen.

Ida Gerhardt

Laatst zag ik een ansichtkaart van het schilderij van Edgar Fernhout, *Interieur*, 1951 waarop een vrouw ligt te lezen op een bed. Het sprak me als fervent lezer meteen aan. De kleuren, het gevoel van een zomerdag en luiheid. Dat het een thema kon zijn was me eigenlijk nooit zo opgevallen, maar vanaf dat moment ging ik letten op schilderijen waarin gelezen wordt. Het begon me op te vallen dat lezende vrouwen anders worden afgebeeld dan lezende mannen. Mannen zie je vaak met een studieboek, in een kantoor of in een wetenschappelijk aandoende ruimte, vrouwen zie je dan weer liggend op bed, in een leunstoel of voor het raam. De dikke pillen die je bij mannen vaak ziet, zijn bij vrouwen

dunne flodderboekjes of tijdschriften. Zoals bijvoorbeeld in de schilderijen van Fabio Cipolla *Amusante Lektuur*, 1900, en Andrey Shishkin, *Hermit in his cell*. Waarom is het zo anders? Het meest voor de hand liggende antwoord is dan natuurlijk dat er in onze patriarchale maatschappij anders wordt gekeken naar mannen dan naar vrouwen, zeker als er ook een boek in beeld is. Maar is dat wel zo? Ik besloot me er wat meer in te verdiepen en te kijken naar de geschiedenis van lezende vrouwen in de schilderkunst.

Het was niet makkelijk om hierover literatuur te vinden. Er zijn veel afbeeldingen van schilderijen te vinden met dit thema, hele blogs die eraan gewijd zijn, maar onderzoek naar juist deze invalshoek kon ik niet vinden. Ik vond wel een heel interessant boekje: "Vrouwen die lezen zijn gevaarlijk" van Stefan Bollmann, met een inleiding van Kristien Hemmerechts. Later vond ik ook nog een goed artikel

in de *Irish Times* van 5 maart 2019, geschreven door Jamie Camplin "Portrait of a reader: A short history of books in paintings". Dit zijn dan ook mijn voornaamste bronnen van informatie. Verder heb ik op verschillende internetsites afbeeldingen gevonden van de in dit artikel genoemde schilderijen.

Hoe het allemaal begon

De eerste afbeeldingen van vrouwen met een boek zijn Bijbelse vrouwfiguren. Zo is in 1333 de *Annunciatie* verbeeld door Simone Martini met een afbeelding van Maria die een boek vasthoudt. Deze

Maria is niet de onschuldige Maria, maar een belezen Maria, een kunst die in die tijd was voorbehouden aan ontwikkelde mensen. In 1540 maakte Ambrosius Benson een schilderij van een lezende Maria Magdalena. De mooie vrouw die aandachtig in het rood fluweel omvatte boek kijkt, was toen

een allegorie van een huwelijksbelofte. Daarna was er bijvoorbeeld een schilderij van Rembrandt van Rijn, *Oude lezende vrouw*, 1631. De weelderig geklede oude dame, duidelijk van gegoede stand, heeft niets beters meer te doen dan de Bijbel te bestuderen. Ze houdt haar vinger bij de regel om goed te kunnen lezen, wat je ook als een gebaar van intimiteit met de tekst kunt opvatten. Al deze schilderijen gaan vooral over religie en een welgestelde klasse.

In de 16e eeuw was lezen nog steeds voorbehouden aan de rijkere klasse, maar er waren al wel meer vrouwen die lazen. Dat resulteerde in schilderijen waarvan

je je af kan vragen of de schilder geïnteresseerd was in het lichaam of de geest van de vrouw, zoals bijvoorbeeld in het schilderij van Francois Boucher, *Madame de Pompadour*, 1756. Ze ligt hier in haar boudoir, omringd door boeken, te wachten op haar minnaar Louis XV, het boek lijkt slechts een tijdelijke afleiding te zijn.

Schilders werden geacht te schilderen wat ze zagen, dat wat aanwezig was. Aangezien kunstenaars toen nog vooral mannen waren, is het niet gek dat veel schilderijen een vrouw als object hebben. De gedachte toen was dat mannen graag kijken naar vrouwen en dat vrouwen graag naar zich laten kijken. In het geval van een lezende vrouw gebeurde er ook nog iets anders: terwijl ze leest zit ze in haar eigen wereld. De essentie van het lezen is je verliezen in een andere wereld, en je omgeving en de blik van een ander vergeten. Een eigen wereld waar je als kijker geen toegang toe hebt en dat heeft voor sommigen iets erotiserends. Je kijkt naar iets wat je eigenlijk niet hoort te zien. Mannen lieten zich graag verleiden door het beeld van een mooie vrouw, verstillend in haar eigen wereld. Het ging niet om de

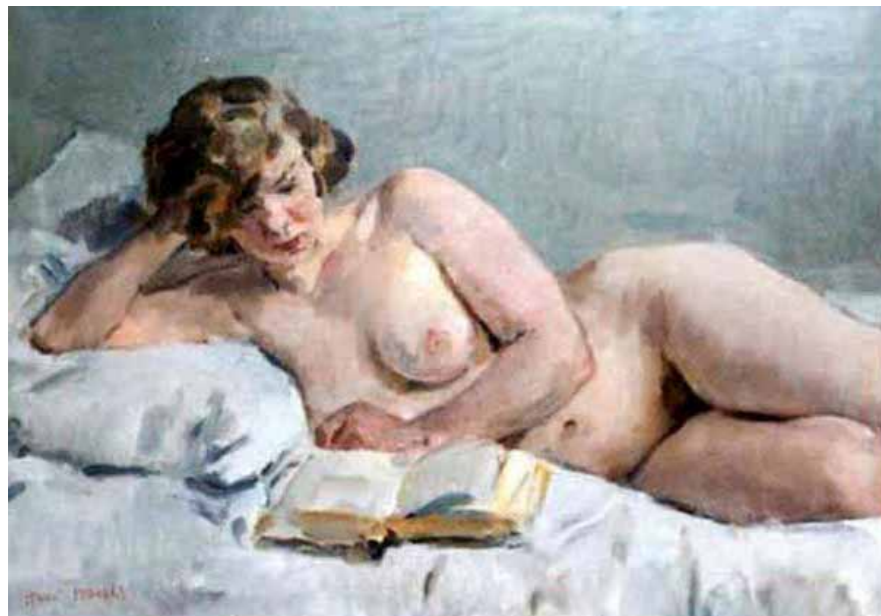

vrouw en haar visie op de wereld, het ging om de toeschouwer (de man) die zich kon verliezen in dit droombeeld, zoals in de schilderijen van Théodore Roussel, *Lezend meisje*, 1886 en Isaac Israëls, *Liggend Naakt*, circa 1894-1900.

De verandering

Heel vroeger werd er vooral door mannen gelezen en hardop, in groepjes. Lezen was bedoeld als een gecontroleerde manier van kennisverwerving binnen de veiligheid van een eigen sociale groep. De emancipatie van het lezen vanaf de 16 en 17e eeuw had tot gevolg dat meer mensen gingen lezen, (inclusief vrouwen) en dat steeds meer mensen in stilte gingen lezen, waardoor er geen sociale controle meer was. Bij de opkomst van Luther, in de 17e eeuw, werden bijbels in de plaatselijke taal vertaald, omdat Luther vond dat iedereen zélf de Bijbel moest kunnen lezen. Hiertoe werden zelfs hele alfabetiseringscampagnes gehouden. In Zweden was het zelfs verplicht dat iemand eerst moest kunnen lezen voor ze tot de Zweedse Lutherse kerk werden toegelaten. Speciale controleurs bezochten dorpen in het hele land om te zien of de alfabetisering een beetje vorderde. Bijkomend voordeel was dat steeds meer vrouwen ook de brochures met gezondheidsinformatie konden lezen, waardoor de kindersterfte aanzienlijk afnam!

In de 18e eeuw lazen zodoende veel meer mannen en vrouwen dan ooit tevoren in Europa. En zij lazen natuurlijk niet alleen de Bijbel! Maar naarmate de vrouw zich tijdens het lezen meer afzonderde in haar eigen wereld, werd ze ook ongrijpbaarder voor de man en dat leidde tot grote problemen in de door mannen gedomineerde wereld. Een ander probleem wordt mooi beschreven in *Madame Bovary* van Gustave Flaubert. De hoofdpersoon, Madame Bovary, ging zo op in de fantasieën die zij las dat ze probeerde om deze fantasieën in haar eigen leven werkelijkheid te laten worden. Maar dat ging natuurlijk helemaal mis. Door al deze ontwikkelingen en de angst dat de vrouw haar plaats niet meer zou kennen, werd er op grote schaal en op allerlei manieren geprobeerd om de vrouwen te beteugelen. Dat varieerde van het vaststellen van canons met goedgekeurde literatuur voor vrouwen, tot het onderzoek doen naar (en bekend maken van) mogelijke gevolgen van de "verdorvenheid van het lezen en het erbarmelijke effect op de gezondheid" van mannen en vrouwen, maar natuurlijk vooral op de voortplantingsorganen van vrouwen. Zo stelde de Zwitserse pedagoog Karl G. Bauer in 1791 dat het "gebrek aan lichaamsbeweging bij het lezen gekoppeld aan de zo agressieve

afwisseling van voorstellingen en gevoelens" leidt tot "slapheid, slijmvorming, winderigheid en verstopping in de ingewanden, die, zoals bekend, bij beide, maar vooral bij het vrouwelijk geslacht, eigenlijk rechtstreeks op de geslachtsdelen inwerken".

Maar vrouwen op hun plaats terug willen zetten gebeurde ook in de schilderkunst. Op schilderijen met een lezende vrouw als object, werd de vrouw vaak liggend afgebeeld, soms naakt, soms met een ontblote schouder, soms in een tuin met kinderen aan haar voeten. Er moest weer een vrouw van haar gemaakt worden, iemand die er voor anderen is, zacht en volgzaam, zoals Édouard Vuillard laat zien in zijn *In de bibliotheek* uit 1925. Soms was de kritiek vervat in een verwijt, zoals in het schilderij van Pieter Janssens *Elinga, Lezende vrouw*, 1665-1670. De kamer is wat rommelig en we kijken de vrouw op de rug; een dienstmeid die zich afsluit van haar plichten en in haar eigen wereld opgaat. Terwijl zij zich verliest in een emotionele opwindning die er misschien voor zorgde dat haar zelfbewustzijn veranderde, schildert de kunstenaar een stille aanklacht van een dienstmeid die haar plicht verzaakt. Maar vrouwen lieten zich niet tegenhouden, de verandering was ingezet.

In de loop van de 18e en 19e eeuw emancipeerde de vrouw zich verder, mede door het lezen. Dat begon met jonge welgestelde vrouwen, omdat boeken nog erg duur waren. Dat deden ze waarschijnlijk niet eens zozeer om zich af te zetten, maar meer uit een verlangen naar zelfbevestiging op maatschappelijk vlak. Het gaf vrouwen een nieuw en aangenaam gevoel van zelfbewustzijn. Zij verslonden boeken en tijdschriften en onttrokken zich zo aan de directe controle van hun omgeving en de maatschappij. Het werd duidelijk dat een lezende vrouw niet alleen hier is, maar ook elders, dat ze sterk is en vol van wat ze net heeft gelezen. Op deze manier veroverde ze zich een vrijplaats waar zij alleen toegang had en ervoer ze een vrijheid die ze in de opgelegde sociale rollen van die tijd niet kon ervaren in het werkelijke leven.

Boeken waren, toen en nu, ook een middel in de ontwikkeling van de fijngevoeligheid van het individu. Door te lezen leer je je te verplaatsen in de gevoelens van iemand anders, waardoor

je je eigen gevoelsmogelijkheden ervaart en je horizon verbreedt. Als voorbeeld noem ik graag het prachtige schilderij van Franz Eybl, *Lezend meisje*, 1850. Hier zie je een jonge vrouw, een meisje nog bijna, die helemaal opgaat in wat ze leest. Een ontluikende volwassenheid is zo mooi vastgelegd in een combinatie van innerlijke bewogenheid en uiterlijke passiviteit.

De opkomst van een nieuwe, onafhankelijke vrouw was ingezet en ook in de schilderkunst werd deze vrouw geportretteerd, zoals in het schilderij van Aleksander Aleksandrowitsj Deineka, *Jonge vrouw met boek*, 1934.

En hoe zit het nou met de lezende mannen?

Mijn eerste indruk klopte wel: mannen werden vooral geportretteerd als serieuze, studerende, wijze individuen. Zoals aan het begin van dit artikel is te zien in het schilderij van *The Hermit in his cell*, maar ook in het schilderij van Helen

Allingham van Thomas Carlyle. Toch is dat niet het hele verhaal. Er zijn ook andere schilderijen van lezende jongens en mannen die niet zo patriarchaal zijn, zoals het schilderij van Albert Anker, *Die Andacht des Grossvaters*, 1893, of van Avrielle Colburn, *The Reader*, 2012. Ik denk dat de meer ontspannen houding van mannen vaker door vrouwen is geschilderd en dat deze schilderijen meestal recenter zijn, maar onderzoek zou daar mogelijk een ander licht op kunnen werpen. Wel kan je zien dat er veel is veranderd in het kijken naar lezende vrouwen en mannen in de schilderkunst.

Iets dat waarschijnlijk direct samenhangt met de veranderingen in de maatschappij. Jamie Camplin schreef in zijn artikel in de *Irish Times*: "Artists (....) are knowing people. They look around and notice what is truly important about what it is to be human." ("Kunstenaars zijn wetende mensen. Ze kijken rond en zien wat het echt betekent om mens te zijn.") Maar wat het is om mens te zijn, is dus ook afhankelijk van de tijdgeest en hoe wij kijken naar elkaar en naar de wereld.

Zoektocht naar vergankelijkheid en identiteit

Een kunstwerk groeit net als alles in de natuur. Eerst vind het proces van inspiratie plaats. Hier kan je niet echt naar op zoek gaan. Door je referentiekader, alles wat je meemaakt en ziet, vorm je een identiteit en deze zal altijd terug te vinden zijn in het werk. Om het te laten borrelen, zoals ik dat noem, is het nodig om je horizon te verbreden. Je kan inspiratie kun je vinden in heel veel zaken zoals in de natuur, maar museums vormen ook een goed begin punt.

Alles in het leven is vergankelijk, zo ook de kunst. Doorleefde materialen geven extra emotie aan het werk. Ik vind dit terug in 'doorleefde' en gebruikte materialen. Door deze om te vormen krijgen zij een ander uiterlijk en zal het werk een identiteit gaan vormen.

Doordat ik steeds weer opzoek ga naar ander materiaal blijft het werk spannend en zal je niet snel vervallen in trucjes. Materiaal hoeft niet altijd duur te zijn soms ligt het letterlijk op straat. Het

voordeel hiervan is dat er steeds een nieuw werk ontstaat en je niet vervalt in eindeloze trucjes, maar je bent steeds opnieuw aan het creëren. Het groeien van het werk blijft een mooi proces. Dit proces kan heel snel gaan, maar het kan ook een maandlange worsteling zijn. Het werken aan meerdere werken is voor mij dan ook essentieels. Er ontstaat kruisbestuiving en er ontstaan steeds nieuwe ideeën. Ik doe altijd aan materiaal onderzoek, op dit moment is dat kant en textiel. Wat gebeurt er als je gaat branden, knippen, snijden. Dit onderzoek vind in het kunstwerk zelf plaats, wat elk werk maakt tot een experiment met een eigen identiteit. Uiteindelijk vergaat alles, dit proces kan veel schoonheid in zich hebben Sommige kunstwerken zijn letterlijk vergankelijk anderen gebruiken het thema om vergankelijkheid te verbeelden.

Terkst: *Ketlin van Esschoten*

Waarom kunstenaars doodsbang zijn om rijk te worden

Op een borrel sprak ik Margot, een beeldend kunstenaar. Op een gegeven moment zei ze: 'Ik hoef niet rijk te worden van mijn werk, als ik er maar een beetje van kan rondkomen'. Die zin hoor ik vaak. Ik heb het zelf ook lang geroepen. Zo gek is dat niet, als iedereen met wie je samenwerkt er op die manier in staat. Neem Martin, al 12 jaar artistiek leider van een operagezelschap. Hij werkt full time maar betaalt zichzelf niet. In de avonden dirigeert hij drie koren om zijn rekeningen te kunnen betalen. En Martin is niet de enige.

Bijvoorbeeld Tessa, een freelance productiehoofd die 3 jaar betrokken was bij een theatervoorstelling. Zoals gebruikelijk maakten ze een begroting vooraf. Ze zou 4000 euro krijgen. Omdat de subsidie tegenviel werd dat uiteindelijk maar 1000 euro. Voor dezelfde hoeveelheid werk. Maar ja, stap er maar eens uit als je al een jaar intensief hebt samengewerkt. Dan heb je helemaal niks. En dan keramiste Antoinette, die prachtige tuinbeelden maakt maar altijd als er een mogelijke koper langs komt te horen krijgt dat ze zo duur zijn. Want bij Intratuin koop je voor minder dan de helft iets leuks om neer te zetten. Dus verkoopt ze ze maar voor een habbekrats.

Ik was geen haar beter. Ik werkte 8 jaar als freelance zakelijk leider voor allerlei theaterproducties. Ik vroeg subsidies aan, regelde contracten met

acteurs of musici en zorgde voor de verkoop van 'mijn' producties aan de theaters. Allemaal hartstikke belangrijk. Zonder geld geen voorstelling. Maar als het erop aankwam was ik de sluitpost.

En dat deed ik helemaal zelf.

Ik ging tenslotte over de begroting. Ik haalde regelmatig wat van mijn eigen honorarium af om toch die glossy flyers of dure kostuums te kunnen bekostigen. Ik 'deed het immers niet voor het geld'. Ik gaf mezelf slechts één week vrij in anderhalf jaar. Want ik moest veel uren maken om mijn rekeningen te kunnen betalen. Per uur verdiende ik namelijk hooguit 15 euro. (Ik werkte 200 uur aan een theaterproject voor 3000 euro. Inclusief BTW. De porto voor de subsidieaanvragen betaalde ik uit zak. Net als mijn reiskosten en de glazen muntthee in het café bij de vele besprekingen.)

Toen vielen de subsidies weg. Om mijn bedrijf aan de gang te houden moest ik me gaan verdiepen in nieuwe geldstromen. Ik ging cursussen volgen bij bekende marketingtrainers. Dat maakte een hoop los. Ik leerde dat geld verdienen helemaal niet over geld gaat.

Het gaat over waardering. En die waardering drukken we uit in geld.

Het gaat over vrijheid. En die vrijheid kopen we met geld.

Het gaat over succesvol zijn als ondernemer. En dat succes kun je meten in geld.

Veel kunstenaars kijken neer op mensen die geld willen verdienen. Want 'kunstenaar ben je omdat het je passie is, niet vanwege de poen.' Maar wat als het nu eens allebei zou kunnen? Mijn beste vriendin is arts en heeft een zeer royaal inkomen. Toch is ze supergoed in haar vak en enorm gepassioneerd. En bij artsen vinden we dat heel gewoon. En er zijn nog veel meer voorbeelden. Ik ken zeer goed verdienende advocaten, notarissen, ambtenaren en IT-ers. Die hun werk geweldig vinden. Maar toch piekeren ze er niet over om het voor niets te doen. Waarom zou jij dat dan wel doen? Jouw werk is toch niet minder belangrijk dan het hunne? Werk doen waar je van geniet en toch goed betaald krijgen. Als ik kan, kan jij het ook.

Tekst: *Maaïke Elise van Steenis*

'Kunstenaars die niet werken om geld te verdienen hebben een hobby'

De Bergense School thuis in Kranenburgh

Vanaf de jaren twintig van de vorige eeuw groeide het dorp Bergen van broedplaats van de Nederlandse avant-gardekunst uit tot de kunstenaarskolonie die het nog steeds is. De schilders die elkaar hier tussen ca. 1915 en 1925 vonden waaronder Leo Gestel, Arnout Colnot, Matthieu Wiegman, Charley Toorop en Dirk Filarski ontwikkelden een gezamenlijke toets en beeldtaal. De werken van deze Bergense School vormen de kern van de collectie Kranenburgh en zijn in de loop der jaren echte publieksliefelingen geworden. De landschappen, portretten en stillevens zijn expressief, met vaak een ruige toets en sterke licht-donker contrasten. De fascinatie van de kunstenaars voor het zeelicht en de natuur in en rond Bergen klinkt intens door in veel van hun schilderijen. Het dorp en zijn omgeving inspireren tot op de dag van vandaag schilders, fotografen en dichters.

In het groen én midden in de maatschappij

Museum Kranenburgh is weliswaar idyllisch gelegen aan de rand van het duin, het bos en het oude dorp, maar staat met zijn programma en activiteiten midden in de maatschappij. Discussies over grote thema's als #metoo, de invloed van online media of de actuele zorgen over klimaatverandering worden in het museum voortgezet, geprikkeld door de verbeelding en persoonlijke visie van hedendaagse kunstenaars.

Lucht

Zo vraagt het museum vanaf 28 april 2020 met een grote thematentoonstelling aandacht voor de minst grijpbare, maar meest essentiële voorwaarde voor leven: lucht. Voor de tentoonstelling Lucht in Kranenburgh nodigde gastcurator Colin Huizing internationaal spraakmakende kunstenaars uit die met hun installaties, objecten en performances het fenomeen lucht tastbaar maken en bevragen. Een groot aantal werken in de tentoonstelling laat je de schoonheid en essentie van lucht ervaren, maar er zijn ook werken die direct of indirect aandacht vragen voor de bedreigde kwaliteit van lucht in onze atmosfeer, de keerzijde van onze huidige welvaart. Ze duiden op verschillende manieren de tijdsgeest, maar vestigen vooral de aandacht op veronachtzaamde details en maken ons zo bewust van de wereld waarin we leven.

De tentoonstelling ontvouwt zich als een spannend parcours door de zalen van de nieuwbouw en laat de bezoeker lucht zien, horen, voelen en

overdenken. Te zien t/m 27 september 2020. [Hierin oa de video van Marinus Boezem, Beademen van de beeldbuis, 1971.]

Museum als maakplek

Studio C, het educatief atelier van Museum Kranenburgh werkt al enige tijd samen met kunstenaars en illustratoren, die hier niet alleen hun kunst laten zien, maar de bezoeker ook laten delen in het maakproces in een speciaal ingericht atelier, o.a. tijdens speciale workshops.

Studio C x Thé Tjong Khing

Na Charlotte Caspers, Paul Faassen en Ludwig Volbeda is het vanaf 28 maart 2020 de beurt aan meesterillustrator Thé Tjong-Khing (1933). Generaties kinderen groeiden op met zijn tekeningen bij de verhalen van beroemde schrijvers als Annie M.G. Schmidt. De tentoonstelling Studio C x Thé Tjong Khing neemt je mee naar Thé's sprookjeswereld. Hier geen zoete sprookjes, maar onheilspellende verhalen met een vrolijke knipoog. Thé zegt zelf niet te tekenen voor alle kinderen, maar voor slechts één kind: "[...] en dat ben ik zelf. Voor het kind dat ik vroeger was". Te zien t/m 23 augustus 2020.

Museum Kranenburgh
Hoflaan 26, 1861 CR Bergen NH
www.kranenburgh.nl

Marinus Boezem, *Het beademen van de beeldbuis*, 1971. Still uit video.

Thé Tjong-Khing, *illustratie voor het boek Sprookjes van Overal – Prinses Hase*, 2018

Leo Gestel, *Herfst*, 1909.
Foto Arend Velsink

Leo Gestel, *Portret van een vrouw*, 1913. >>
Foto Michel Claus.

Dirk Filarski, *Norderney*, 1911

Matthieu Wiegman, *Boerderij van Rampen*, 1920

Job Graadt van Roggen, *Duinlandschap*, ca. 1930

Atelier van de Bossche kunstenaar Fred Geven

Kunstenaarswerkplaatsen

Het ateliercomplex staat nog fier overeind in de vooroorlogse wijk, direct achter het station. Ruim vijftien jaar geleden kwam er een kloek gebouw leeg en de gemeente bood kunstenaars die op een wachtlijst stonden, de kans het betonnen gebouw te huren. De grote open ruimten konden naar eigen inzicht in ateliers ingedeeld worden. Hoe groter je jouw atelier bouwde, hoe meer huur je moest betalen. Waren er aanvankelijk het slechts enkele kunstenaars die er hun plek creëerde, later groeide het uit tot een vaste stek voor zo'n vijftien kunstenaars.

De eerste jaren werkt iedereen in het eigen atelier. Geluiden verraden of er iemand aan het werk is, gehamer en geslijp, soms muziek of een open deur. In het begin van deze eeuw dient deelname aan de atelierroute als opmaat voor meer samenwerking en verbindingen. Zoveel ateliers bij elkaar, met al die gangen en verloren hoeken als gezamenlijke ruimte, daar vindt vast de betovering plaats.

Op loopafstand van haar atelier woont kunstenaar Francine. Zij geniet met volle teugen al vele jaren van het gebouw. In de zomer is het er warm. 's Winters ook; want de stadsverwarming blijkt onverbiddelijk. Haar atelier heeft aan twee kanten ramen, je kunt de straat niet zien, enkel de lucht en de vogels. Je hoort de straat, vrachtwagens draaien stationair, verkeer hobbelt voorbij. In de verte klinken de stad en rijdende treinen. Op de binnenplaats staat nog eenzaam een boom, tenslotte zijn ook wij een onderdeel van de natuur.

Of het een broedplaats is weet Francine niet, net als ze werkt iedereen toch binnen de muren van het eigen atelier. Misschien is de oude loods hierachter, een grote hal op een steenworp afstand van ons ateliercomplex, meer een broedplaats. Daar is een immense open werkvloer waar jonge, startende kunstenaars elkaar treffen. Een circusterrein, iedereen jongleert in de piste. Misschien geeft dat meer een beeld van broeden, met vrije uitloop, dan deze ogenschijnlijk solitaire ateliers in ons gebouw.

Later konden wij in ons complex ook gebruik maken van de begane grond. Zo ontstond er een ruimte voor flits-expo's: jong, spontaan, brutaal en soms maar voor een week of enkele dagen. Die gezamenlijkheid in één gebouw is intussen wel een warm bad, men treft elkaar en ziet waar men mee bezig is. Men

overlegt, ontdekt nieuwe vormen, kleuren en materialen, die in eigen atelier nog niet ontgonnen waren.

De tijdgeest waarde rond en in de vaart der volkeren werd het voortbestaan van ons ateliercomplex bedreigd. Het ging plat want in deze wijk in transitie kwamen 'industriële woningen'. En wat bleef er over van onze robuuste casco met al haar kwaliteiten? Het werd het genadeloos vervangen door hippe woningen of ziellose atelierwoningen. Met de kans dat het geplande atelier al snel verwerd tot een kinderkamer.

En waar blijven nu die nieuwe broedplaatsen voor de ontluikende kunsten?

Tekst: *Patrick Lijdsman*

Foto: *Marcus Peters*

Basement Press Diepenheim

In de kelder van Werkplaats Diepenheim bevindt zich sinds 2016 een volledig geoutilleerde steendrukkerij: Basement Press Diepenheim. Hier worden op ambachtelijke wijze litho's gemaakt, masterclasses gehouden en workshops gegeven.

Nalatenschap Piet Clement

De basis van deze lithografiewerkplaats wordt gevormd door apparatuur uit de nalatenschap van meesterdrukker Piet Clement (1937-2015). In diens Printshop in Amsterdam zijn tussen 1958 en 2002 werken van vele bekende kunstenaars uit binnen- en buitenland verschenen. Om te voorkomen dat de bijzondere machines, waarop Constant, Ger Lataster, David Hockney en vele anderen hun werken hebben laten drukken, zouden verdwijnen, zijn ze overgebracht naar de Werkplaats in het Twentse plaatsje Diepenheim.

Steendrukker Aad Hekker

Onder de bezielende leiding van steendrukker Aad Hekker is Basement Press Diepenheim ingericht. Hekker promoot met zijn stichting Archaeopteryx Actuele Grafiek de grafische kunst in Nederland en hij is, in Diepenheim samen met de ervaren drukker Willem Oudenampsen, degene die met liefde anderen inwijdt in het prachtige ambacht van lithografie. De lithografiewerkplaats is er voor een breed publiek; Hekker geeft het ambacht

door aan zowel studenten van kunstacademies als professionele kunstenaars, maar ook aan iedereen die meer van deze prachtige techniek wil leren. Naast workshops en masterclasses worden er drukopdrachten uitgevoerd en is Basement Press Diepenheim uitgever van grafiek.

Steendruk

Lithografie ofwel steendruk is een grafische techniek, net zo als de ets, de houtsnede en de zeefdruk. Er is geen hoogteverschil tussen beeld en niet-beeld. Dat kan door gebruik te maken van het fenomeen dat de tekening van vette inkt houdt en niet van water, bij het niet-beeld is het precies omgekeerd: het niet-beeld houdt van water en juist niet van vette inkt.

Werkwijze

Op een volledig vlakgeslepen kalksteen, van ongeveer acht cm dik, wordt met vet krijt of vette inkt een tekening gemaakt. Het vet uit het krijt of de inkt trekt in de licht poreuze steen. Daarna wordt de steen ingewreven met een mengsel van Arabische gom en salpeterzuur. Dit mengsel zorgt ervoor dat het vet van de tekening chemisch gebonden wordt aan de steen, drukinkt aantrekt en water afstoot. Tegelijkertijd maakt het de niet-getekende delen wateraantrekkelijk en daardoor drukinktastotend.

Wanneer het mengsel na een dag is opgedroogd, is de steen klaar voor het drukproces. Met terpentijn wordt het materiaal waarmee getekend is, opgelost en weggehaald. Met een vochtige spons wordt de steen nat gemaakt en wordt over de vetaantrekkelijke tekening drukinkt gerold. Dan wordt het principe van de vlakdruk goed zichtbaar: waar getekend is, hecht de drukinkt, daar waar de steen wateraantrekkelijk is, stoot het water de vette inkt juist af. Hierna wordt er een passend vel papier op gelegd en wordt het geheel met grote druk onder een pers doorgehaald. Het resultaat is een afdruk in één kleur. Dit proces kan vele malen worden herhaald.

Te koop

In Basement Press Diepenheim is een lithocollectie te bewonderen. Alle te koop zijnde litho's zijn in deze lithowerkplaats gemaakt door kunstenaars die hier hebben geëxposeerd en/of hier als Artist in Residence een tijd verbleven en hebben gewerkt. Uitgaven van onder anderen Arno Kramer, Nour-Eddin Jaram, Caren van Herwaarden en Hanneke Francken.

Informatie

Kijk voor meer informatie op:
www.werkplaatsdiepenheim.nl
info@werkplaatsdiepenheim.nl
en sluit je aan bij de Facebook-community van Basement Press Diepenheim via:
facebook.com/werkplaatsdiepenheim
Hagen 3,
7478 AJ Diepenheim

Tekst: *Werkplaats Diepenheim*
Fotografie: *Rob Baas*

Litho uit 2017 van Nour-Eddin Jaram

Het is er fris, klam, geluid van de buitenwereld komt nauwelijks binnen

Beeld: C. Eeftinck Schattenkerk

Deze tentoonstelling moet je ondergaan, maar dat blijkt makkelijker gezegd dan gedaan

Levenloze, mensgrote poppen tegen de tunnelmuur in Het Hem. De ontvangst had hartelijker gekund.

Moet je kunst altijd snappen voordat je er iets van kunt vinden? Met Het Hem, het nieuwe cultuurcentrum in Zaandam, bedacht ontwerper Maarten Spruyt een tentoonstelling die je vooral moet ondergaan. Dat blijkt makkelijker gezegd dan gedaan.

Daar sta je dan, alleen in een lange donkere tunnel onder de grond. Is dit een serieuze tentoonstelling? Recht vooruit hangen een paar levenloze mensgrote poppen tegen de tunnelmuur – de ontvangst had hartelijker gekund. Het is er fris, klam, geluid van de buitenwereld komt nauwelijks binnen. Van verderop in de gang klinken onbestemde geluiden. Vooruit.

Kort ervoor begon deze tentoonstelling in een kelderruimte waar de bezoeker alleen naar binnen moest. Een ouderwets aandoend kantoor met stapels papieren en mappen. Een vrouw in blauwe overall werkte er verveeld en een beetje autoritair een vragenlijst af. Die begon voorspelbaar. Antwoorden met ja of nee. “Smartphone? Ja? Dan plakken wij de camerafunctie af, geen foto’s toegestaan. Bent u claustrofobisch? Bent u bang in het donker?” Toen werden de vragen cryptischer. “Denkt u dat planten emoties hebben? Zijn vogels volgens u vrij?” Ze noteerde de antwoorden, ze kwamen op een stapel. En de bezoeker kreeg toestemming een zware, stroeve deur door te gaan.

Elk kwartaal nodigt het nieuwe cultuurcentrum Het Hem iemand uit om een tentoonstelling mee te maken en dit kwartaal is dat Maarten Spruyt. Hij is internationaal expert op het gebied van tentoonstellingen maken voor musea en de styling voor tijdschriften, theaters en bijvoorbeeld dansgezelschappen: schuine en rechte wanden, sokkels, patronen en achtergrondfoto’s, bankjes en gordijnen organiseert hij zó rond de mode of de kunst dat het vanzelf een groot geheel wordt.

Nu, in Het Hem, koos hij de ondergrondse, tweehonderd meter lange tunnel heel bewust als tentoonstellingsruimte – dit was de schietbaan voor de kogelfabriek die vroeger in het pand zat. Spruyt wil er, zo staat er in het toelichtingsboekje, ‘een gevoel vertellen’ zonder definitieve inhoud, over een veranderende tijd. Eenvoudige, heldere taal dus. Jammer dat Het Hem het dan toch heeft over een inhoudelijk ‘narratief’, een ‘immersieve’ tentoonstelling en een ‘geïnternaliseerde’ ervaring.

Je kunt niet meer even terug

De tunnel, het eenzame bezoek, blijkt goed te werken. De summere verlichting en de tijdloosheid zorgen dat je langer blijft kijken naar de opeenvolgende kunstwerken. Langer dan in een grote zaal, je kunt niet meer even terug. De tunnel leidt je van levensgrote poppen naar indringende foto’s van lege ruimtes in industriële gebouwen, van minimalistische schilderijen tot veelkleurige video’s.

Bianca Bondi laat de chemie graag haar gang gaan op een gedekte tafel, overwoekerd door zoutkristallen.

Spruyt koos vooral werk van hedendaagse Nederlandse kunstenaars. Soms wel erg gevarieerd, en lastig om zo snel te schakelen. Maar de tunnel is lang, gaandeweg wordt er een rode draad zichtbaar. Een video van olievlekken op water (van John Gerrard) blijkt een simulatie te zijn, even verderop staat in een nis een gedekte tafel voor twee, volledig overwoekerd door zoutkristallen, de roest uit de bodem van de tunnel brengt er kleur in. Kunstenaar Bianca Bondi laat de chemie graag haar

gang gaan. Het moest geen horrorverhaal worden, vond Spruyt. Dat is het ook niet, maar onaangenaam is het wel.

Even bevrijd van de menselijke tunnelvisie

Geluid klinkt anders in de tunnel, zo kom je er soms pas vele tientallen meters later achter wát er zo knispert. In dit geval zijn het de anemoon-achtige vormen die Tanja Smeets voor haar “maakte uit plastic kabelbinders en andere gebruiksvoorwerpen. De vragen van het sollicitatiegesprek aan het begin krijgen meer

betekenis, al blijft antwoorden moeilijk. Zijn mens en natuur vrienden of vijanden? Moeten we er van een afstand naar kijken of zweven we ertussendoor? Eenmaal weer bovengronds vechten de twee partijen nog even extra om de winst. Een geketende robot rukt gefrustreerd aan zijn kettingen en lijkt de bezoeker soms boos aan te kijken. In een betoverende 3D-film van Cyprien Gaillard zwiepen bomen tijdens een nachtelijke storm alsof ze eindelijk de controle terugnemen. Even denk je dat ze het nog gaan doen ook. Even bevrijd van de menselijke tunnelvisie.

BRON:

Joke van Wolf (Trouw)
10 februari 2020

Wat je al niet met bladeren kunt doen

Susanna Bauer werkt met gevonden natuurlijke objecten. Bladeren, stenen, stukken hout ... vluchtige dingen. Ze gebruikt haakwerk; soms als verfraaiing, maar meestal op een onconventionele manier als sculptuur en constructie.

Er is een goede balans in haar werk tussen kwetsbaarheid en kracht; letterlijk, als het gaat om het trekken van een fijne draad door een broos blad of dun droog stuk hout, maar ook in een bredere context - de tederheid en spanning in menselijke verbindingen, de voorbijgaande maar duurzame schoonheid van de natuur die te vinden is in de kleinste detail, kwetsbaarheid en veerkracht die kunnen worden overgedragen op de natuur als geheel of de verhalen van individuele wezens.

Tussen Kunst en Cash

Maaïke van Steenis

Voor dit boek interviewde trainer en coach Maaïke van Steenis elf succesvolle kunstenaars en creatieven over hun werk en hun ondernemerschap. Zij vertellen openhartig over hun loopbaan en hun werkwijze.

€ 19,97 (excl BTW)

Bestellen bij: www.tussenkunstencash.nl

Maar Tussen Kunst en Cash biedt niet alleen maar inspirerende verhalen. Elk interview staat vol tips en adviezen die jij zelf kunt toepassen in jouw werk. Daarnaast worden de inzichten uit de interviews gekoppeld aan relevante marketingprincipes en -tools. Daardoor is de inhoud praktisch en direct toepasbaar.

Je krijgt bovendien een gratis 6-delige online training bij het boek. Deze bevat opdrachten die jou helpen de kennis uit het boek optimaal toe te passen.

Het boek is te bestellen op www.tussenkunstencash.nl. Je kunt daar bovendien GRATIS de eerste 3 hoofdstukken van het boek (als PDF) opvragen.

Al 2.900 keer
gedownload!

Gratis!

te downloaden in de App Store
de kunst-App:
onlinekunstenaars

met meer dan 4.700 kunstwerken

Wat ons opviel deze week op de sociale media

Fleur van de Berg: 'Beelden maken is mijn manier om met de wereld om te gaan'.
www.fleurvandenbergh.nl

Nieuw bij www.onlinekunstenaars.nl

Ketlin van Esschoten

Ketlin van Esschoten (1975) is beeldend kunstenaar met een achtergrond in de architectuur. Die combinatie van expertises komt tot uiting in haar zoektocht naar de ultieme samensmelting van verschillende materialen binnen een abstracte compositie. In haar mixed media werken ligt een groot deel van haar binnen leven begraven. Persoonlijke verhalen en ervaringen, maar ook zorgen over maatschappelijke vraagstukken vertaalt zij in het gebruik van steeds weer nieuwe materialen die gaandeweg een experimenteel leerproces vormen.

Ketlin van Esschoten rondde in 2005 haar studie aan de Hogeschool voor de kunsten in Utrecht af, met als specialisatie Spatial Design. Haar werk wordt getoond op diverse tentoonstellingen in Nederland, waaronder recent: Kunstmoment Diepenheim, Eigentijds vervlochten met MIJ, Museum IJsselstein. Er zijn regelmatig workshops en cursussen om anderen te inspireren. Sinds maart 2015 is zij lid van het kunstcafé in IJsselstein.

*Voor meer informatie: [klik hier](#)
Of: www.onlinekunstenaars.nl/overzicht/ketlin-van-esschoten*

Peter Lems

In mijn jeugd heb ik veel getekend, later gestopt en sinds zes jaar heb ik deze mooie hobby met veel passie weer opgepakt. Ik ben amateur kunstenaar en om mijn techniek te verbeteren heb ik sinds vijf jaar tekenles in portrettekenen. Ik werk met grafiet, houtskool en softpastel. Mijn werken zijn portretten van mensen en dieren, surrealistisch werk en cartoons.

*Voor meer informatie: [klik hier](#)
Of: www.onlinekunstenaars.nl/overzicht/peter-lems*

Carla Boogaard-Vos

Met verschillende materialen een verstilde compositie verbeelden op doek of papier, dat is wat ik doe. Op zoek naar verwondering, vertes, de stilte, de oorsprong. Ik maak geen gebruik van een vaste techniek en geniet van het scheppingsproces. Zwervend met kwast, paletmes, en vingers vinden pigmenten en verschillende materialen hun weg op de gekozen onderlaag: verstild, ingetogen, minimaal, gelaagd en verhalend. Het werk is voor mij geslaagd en af als het oog van de kijker erover kan blijven dwalen.

Opgeleid tot verpleegkundige ben ik werkzaam geweest op verschillende locaties waaronder een kinderkliniek in Zwitserland en later als verpleegkundig docent voor herintreders in de zorg. Na mijn kunstopleiding aan Academie voor schone kunsten Arendonk (België), heb ik zorg en kunst met elkaar kunnen verbinden.

*Voor meer informatie: [klik hier](#)
Of: www.onlinekunstenaars.nl/overzicht/carla-bogaard-vos*

Menno Dimitri Ouderkerk

In de menselijke historie wisselen voorspoed en ellende elkaar continu af als belangrijke richtinggevendende factoren in ons bestaan. Filosofische inzichten en technieken worden ontwikkeld tot heil van de mens, maar ook tot de vernietiging van diezelfde mens.

Het onderscheid tussen bedreigende en behulpzame elementen in de menselijke leefomgeving is geworden tot een diffuse en complexe indeling: de dingen om ons heen zijn niet zoals ze lijken te zijn in de hedendaagse werkelijkheid.

Menno Dimitri Ouderkerk wil het beangstigende van deze gedachte laten zien door het omkeren van onze vanzelfsprekendheden; door het oproepen van vragen over ons wezen en het doel en de mogelijkheden van de dingen om ons heen. Samenlevingen zijn wanhopig op zoek naar een identiteit in het grote globale verband. Hij wil betekenis geven aan het zoeken naar deze identiteit en worstelt daarbij met zijn vrijheid als individu, dat zich altijd moet staande proberen te houden tegenover het grote geheel.

*Voor meer informatie: [klik hier](#)
Of: <https://www.onlinekunstenaars.nl/overzicht/mennodimitri>*

Al 2.900 keer
gedownload!

Gratis!

te downloaden in de App Store
de kunst-App:
onlinekunstenaars

met meer dan 4.700 kunstwerken

Pixel Creation heeft de
website voor **Online
Kunstenaars** gebouwd!

**Full-service internet-
bureau voor webdesign
& website ontwikkeling**

Op de juiste manier online zichtbaar!

Website laten bouwen?

PIXEL
CREATION

Webdesignbureau Arnhem
www.pixelcreation.nl